

ספר
שאלות ותשובות
יביע אומר

חלק ששי

כולל

שאלות ותשובות חקרי הלכות ובירורי דינים
להלכה ולמעשה

על ארבעה חלקי השלחן ערוך

אורח חיים יורה דעה אבן העזר וחושן משפט

חברתיו וערכתיו בחסד ה' עלי

הצעיר באלפי ישראל

עובדיה יוסף ס"ט

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

פעה"ק ירושלים תובב"א

שנת אוהב ה' "שערי ציון" (תשל"ו) לפ"ק

מהדורה חדשה ומתוקנת

בתוספת גליונות וכתבי יד של מרן המחבר זצ"ל

שנת ה'תשע"ה

יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחיה דעת ♦ יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחיה דעת

יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחיה דעת ♦ יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחיה דעת

שהלכה כאבא שאול וכו' (ע"ש ב). וע"ש בטורי אבן (ר"ה לג.) בד"ה והמתעסק, שהביא דברי הר"ן הנ"ל, ודחה דשאני חטאת ששחטה לשם עולה, שא"א שתהיה גם חטאת וגם עולה, אבל המתעסק למצות חינוך ומכיון גם לשמיעת קול שופר לצאת י"ח, הרי אפשר לשתי המצות להיות כאחת ואין זה סותר כמו חטאת ששחטה לשם עולה וכו'. ע"ש. וה"נ הכונס יבמתו לשם נוי וגם לשם מצוה, שאין זה נחשב כסותר זא"ז. סוף דבר דליכא תיובתא מההיא דזבחים למ"ש השבו"י וערוה"ש הנ"ל. (וע' בהעמק שאלה פרשת צו סי' עו אות ב. ודו"ק.) גם הלום מצאתי להגר"ח בספרו בן איש חיל בקונט' שני אליהו (ד"כ ע"ב) שכו', שהעושה מצוה שיש בה הנאת הגוף כאכילת מצה בליל פסח ועונג שבת ומצות עונה, ומכיון לשם מצוה וגם להנאת גופו חשיב שפיר כמצוה מן המובחר, כדמוכח בהוריות (י'): א"ר יוחנן מ"ד כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם, משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה עליו נאמר צדיקים ילכו בהם, ואחד אכלו לשם אכילה גסה (פרש"י), לא נתכוון לשם מצוה אלא לשם קינוח סעודה, עליו נאמר ופושעים יכשלו בהם, א"ל ר"ל רשע קרית ליה, נהי דלא עבדי מצוה מן המובחר פסח מיהא קאכיל. ומבואר שאפי' לא נתכוון לשם מצוה יצא י"ח, (וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' חמץ ומצה ה"ג, וכפי שהסביר הר"ן ספ"ג דר"ה (כח): שדבר של הנאה א"צ כוונה, דדמי למ"ש (סנהד' סב): המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה. וה"נ כיון שנהנה באכילתו יצא י"ח) וא"כ כשמתכוין לשם מצוה וגם להנאת גופו חשיב נמי מצוה מן המובחר, ורק לא היו מובחר גמור משופרי שופרי. ע"כ. ויש להעיר ע"ז מר' התוס' (פסחים קז): דגרסי פסח מיהא קא עבדי, ופי' התוס' שאין לו לקרותו רשע כיון שקיים מצות שחיטת הפסח אע"פ שלא קיים מצות אכילה דאכילת פסחים לא מעכבא. ע"ש. לפ"ז אין ראייה מהגמ' הנ"ל. (ועמ"ש"כ בספרי שו"ת חזון עובדיה סי' יז. ע"ש). עוד כתב בבן איש חיל שם, אך יש להסתפק לאבא שאול שהכונס יבמתו לשם נוי דהוי כאילו פוגע בערוה וכו', שאפשר לומר שגם אבא שאול לא אמר כן אלא במכיון לשם נוי בלבד, ואינו מכיון לשם מצוה כלל, אבל אם מתכוין לשניהם לית לן בה. ונ"ל לפשוט ספק זה ממ"ש בשבת (קלג.), ימול "בשר" ערלתו, בשר, אע"פ שיש שם בהרת ימול. ופריך ל"ל קרא, הא דבר שאינו מתכוין מותר, אמר אביי הא מני ר' יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור, רבא אמר הכא אפי' ר"ש מודה דהו"ל פ"ר ולא ימות. ולאביי האי בשר מאי עבדי ליה, באומר לקרן בהרתו קא מכיון וכו'. נמצא שאע"פ שמתכוין לשתיים למצות מילה וגם להטהר מהבהרת חשיב מצות עשה גמורה, ודחי האי עשה דמילה לל"ת דצרעת. וה"נ ביבום כשמתכוין לשם מצוה וגם לשם נוי חשיב שפיר מקיים מצות יבום

לאבא שאול, ורק כשאנו מתכוין לשם מצוה כלל אלא לשם נוי בלבד, ובלא זה לא היה מיבם כלל, הוי כאילו פוגע בערוה. ע"כ. ולכא"ר יש לדחות דשאני התם גבי מילה דאיכא קרא יתרה דחתיב בשר, ומהתם ליכא למילף דשאני מילה שנכתרו עליה י"ג בריות (יבמות ה:). וע"ש. ועכ"פ חסגי לן דעת הגאון מהר"ח דס"ל דדוקא במתכוין לשם נוי בלבד איכא איסורא לאבא שאול, אבל במתכוין לשם מצוה וגם לשם נוי ליכא קפידא. וע' פסחים (ח סע"א) שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה, ופריך, וכה"ג לאו מצוה היא (פרש"י, כה"ג שמתכוין למצות בריקת חמץ וגם לצרכו לאו שליח מצוה הוא, בתמיה) והתניא האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור. ע"ש. וכן העיר מזה בגליוני הש"ס הנ"ל. וי"ל. וגם הלום מצאתי בשו"ת מהרש"ם ח"ב (סי' קט) שהביא דברי השכות יעקב שבמתכוין לשניהם למצוה ולנוי שפיר דמי אף לאבא שאול. ע"ש. וא"כ העצה היעוצה ללמד את היבם והיבמה שהם ספרדים כשרוצים לקיים מצות יבום, שיכונו לשם מצות יבום, וחזקה שיעשו כן. וכמ"ש השכות יעקב הנ"ל. (וע' בשו"ת ישא איש חאה"ע סי' כ. ודו"ק).

ט) סוף דבר הכל נשמע שלפע"ד נראה ברור שלגבי דידן דנקטינן בשפולי גלימיה דמרן ז"ל, וכל קדושים שעמו, רוב מנין ורוב בנין מגדולי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים, מצות יבום קודמת לחליצה גם בזמן הזה, ואין כל חוקק להסכמת נשיא וחברי הרבנות הראשית לישראל שגזרו אומר לבטל לגמרי מצות יבום, גם מהספרדים ועדות המזרח, ואין להם כל סמכות לכך. ²⁰ וע' בשו"ת משפט וצדקה ביעקב ח"ב (סי' ה) שכו', שאחר שנחפשו חיבורי מרן הבית יוסף והשלחן ערוך בכל תפוצות ישראל, דבריו וסברתו, שוב אין לנו אלא סברת מרן ז"ל, ואפילו נגד אלף פוסקים. ע"ש. גם בשו"ת חיים ביד (סי' קח) כתב, גלוי וידוע בכל העולם כי חכמי ספרד וצרפת קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם לפסוק הדין בכל מקום כדברי מרן רבינו יוסף קארו ז"ל, "ואפילו יחלוקו עליו כל האחרונים". ועל כן יאמרו המושלים: "לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו". ע"כ. ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סי' ז) כ', שאפילו מאה אחרונים חולקים על פסק מרן השלחן ערוך, ומקילים נגד סברתו, אין שומעים להם, ואפילו בהפסד מרובה, כי אנו מחייבים ללכת אחרי הוראות מרן מכח הקבלה שקבלנו עלינו ועל זרענו. ע"ש. ²¹ וע"ש בשו"ת הלכות קטנות ח"א (סי' קפב). ובשו"ת ימי יוסף ידיד ח"א (חאו"ח סי' ג), ובשו"ת ישא איש (חאה"ע ר"ס ב). ע"ש. ודעת לנכון נקל שחלילה לסמוך על מה שגזרו בהסכמה הנ"ל שאם יסרב היבם לחלוץ על הבית דין לפסוק עליו מזונות ליבמה עד שיחלוץ, שהדבר ברור שאם ירצה היבם ליבם, ואין כל מניעה מצד ההלכה, הצדק עמו, וחלילה להוציא ממנו ממון שלא כדין.

נלוות ומי'איים

ע"פ התורה. והוא נעשה עצמנו כלי שרת לאפיקורסים והכופרים הללו. שעפ"ד רבותינו גרועים הם מן הגוים, וכמ"ש הרמב"ם (פי"א מה' עדות ה"י) ובש"ע חו"מ (סי' לד סכ"ב), ושונאים אותנו יותר מן הגוים (פסחים מט:). ועל כן ברור הדבר שאם היו שמץ מן הדברים הנ"ל, זה לא נאח ולא יאה, ואין במעשיהם כלום. וכי התורה של הרבנים הראשיים לעשות בה כטוב בעיניהם, אטו הם אפטרופוסים שלנו, לא נאבה ולא נשמע אליהם. וד' מרן יחד שלא תמוט. שאין האפטרופוס נותן מתנה מנכסי יתומים כשהם מוחים. (וע' חו"מ סי' יב ס"ג). כל שכן למכור את הדת שלנו. וה' יעזרונו על דבר כבוד שמו להתגבר נגד יצה"ר, והמכשולים ששמים רשעי וחצופי הדור, הני תעלי בני תעלי (ותעלולים ימשלו בהם). ויטהר לבנו לעבדו באמת אמן. (מנח"י). ²² וע' בשו"ת אור לי (סי' קכא) דאפילו לא מסתברים דברי מרן, נקטינן כמותו, דאל"כ מאי מהני הקבלה וכו'. ע"ש. (מנח"י)

²⁰. וכל שכן לפי מה ששמעתי ותרנו בטני שעשו כן ע"פ דרישת שרי הממשלה הישראלים (אשר בשם ישראל יכוננו) לבטל מצות יבום. זה ודאי שאין במעשיהם כלום. האתגלי בהתייהו של השרים הללו שהם רשים - מתורה ומצות בני בלי דת, וכופרים בתורות שבכתב ושבעל פה. וחייבים אנו למסור נפשינו על דתנו נגד הרשעים הללו, שבאים לעקור את הכל. וכך רוכו של יצה"ר תחלה אומר וכו' (שבת קה:). ולא גרע זה ממ"ש ביו"ד (ס"ס ריח) הסכמה שצוה השר לבטל מקצתה אין ההסכמה בטלה מפני ציוויו. ע"ש. ולכן הקבלה שקבלנו דעת מרן, לא נוזו ממנה. מכל שכן שאלו הרשעים כוונתם בעיקר לעקור הדת משרשה. והוי כדור שמד דאעקתא דמסאנא יהרג ואל יעבור. וע' יו"ד (ס"ס שלד). וא"כ אין מקום לשמוע להם אפילו אם היה היתרים ע"פ התורה צריך לנעול הדלת בפניהם, ואם לאו לפתח חטאת רובץ, וכדברי הגר"א. (ע' דברי אליהו על פסוק זה). וידועים דברי הרמב"ן (ויקרא יט, ב) שיכול אדם להיות נבל

יביע
אם
מש
תש
מנה
לפי
בש
לכ
להפ
לקד
שמ
על
זה
(סי' קכב).
וע'

זה ממ"ש בשבת (קלג.), ימול "בשר" ערלתו, בשו, אע"פ שיש שם
בהרת ימול. ופריך ל"ל קרא, הא דבר שאינו מתכוין מותר, אמר
אביי הא מני ר' יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור, רבא אמר
הכא אפי' ר"ש מודה דהו"ל פ"ר ולא ימות. ולאביי האי בשר מאי
עביד ליה, באומר לקוץ בהרתו קא מכוין וכו'. נמצא שאע"פ
שמתכוין לשתיים למצות מילה וגם להטהר מהבהרת חשיב מצות
עשה גמורה, ודחי האי עשה דמילה לל"ת דצרעת. וה"נ ביבום
כשמתכוין לשם מצוה וגם לשם נוי חשיב שפיר מקיים מצות יבום

גליונות ומילואים

ע"פ התורה. והיאך נעשה עצמנו כלי שרת לאפיקורסים והכופרים הללו, שעפ"ד רבותינו גרועים הם מן הגויים, וכמ"ש הרמב"ם (פ"א מה' עדות ה"י) ובש"ע חו"מ (סי' לד סכ"ב), ושונאים אותנו יותר מן הגוים (פסחים מט:). ועל כן ברור הדבר שאם היו שמץ מן הדברים הנ"ל, זה לא נאה ולא יאה, ואין במעשיהם כלום. וכי התורה של הרבנים הראשיים לעשות בה כטוב בעיניהם, אטו הם אפטרופוסים שלנו, לא נאבה ולא נשמע אליהם. וד' מרן יתד שלא תמוט. שאין האפטרופוס נותן מתנה מנכסי יתומים כשהם מוחים. (וע' חו"מ סי' יב ס"ג). כל שכן למכור את הדת שלנו. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו להתגבר נגד יצה"ר, והמכשולים ששמים רשעי וחצופי הדור, הני תעלי בני תעלי (ותעלולים ימשלו בס'), ויטהר לבנו לעבדו באמת אמן. (כת"י) 21. וע' בשו"ת אור לי (סי' קכא) דאפילו לא מסתברים דברי מרן, נקטינן כמותו, דאל"כ מאי מהני הקבלה וכו'. ע"ש. (כת"י)

20. וכל שכן לפי מה ששמעתי ותרצו בטני שעשו כן ע"פ דרישת שרי הממשלה הישראלים (אשר בשם ישראל יכוננו) לבטל מצות יבום. זה ודאי שאין במעשיהם כלום. דאתגלי בהתייהו של השרים הללו שהם רשים - מתורה ומצות בני בלי דת, וכופרים בתורות שבכתב ושבעל פה. וחייבים לנו למסור נפשנו על דתנו נגד הרשעים הללו, שבאים לעקור את הכל. וכך דרכו של יצה"ר תחלה אומר וכו' (שבת קה:). ולא גרע זה ממ"ש ביו"ד (ס"ס ריח) הסכמה שצוה השר לבטל מקצתה אין ההסכמה בטלה מפני ציווי. ע"ש. ולכן הקבלה שקבלנו דעת מרן, לא נוזז ממנה. מכל שכן שאלו הרשעים כוונתם בעיקר לעקור הדת משרשה. והוי כדור שמד דאערקתא דמסאנא יהרג ואל יעבור. ועי' יו"ד (ס"ס שלד). וא"כ אין מקום לשמוע להם אפילו אם היה היתרים ע"פ התורה צריך לנעול הדלת בפניהם, ואם לאו לפתח חטאת רובץ, וכדברי הגר"א. (ע' דברי אליהו על פסוק זה). וידועים דברי הרמב"ן (ויקרא יט, ב) שיכול אדם להיות נבל